

Zgradba Dolenčeve pripovedi je podobna načinu pisanja literarnih začetnikov (za Dolenca tega ne moremo trditi), ki si prizadevajo veliko »povedati« in v načinu tega pripovedovanja pozabljajo na dejstvo, da spremlja to »veliko« prav postopek pisanja sam. Razsežnost vsebine Dolenčeve tretje knjige ne odpira kakih novih poti, opazanj, ugotovitev. Intimnost ubesedenih likov, razkrita na nekaj domačih zabavah, mladostni zaverovanosti v moč klape, upora proti staršem in družbenim konvencijam, je uresničena literarno stereotipno.

V ubeseditvi sodobne problematike mlade generacije v knjigi Aleluja Katmandu se razkriva običajna razvojna pot mladostnikov: zlom kolektizma, obračun z družbo po naravni nujnosti, podkrepjen s sicer tragično Tomijevo smrtjo, samomorom v ruski roleti, pomeni samo konec določenega obdobja in oblike posebnega človekovega kolektizma. Do te mejne pozicije se smejo zgoditi skoraj vse življenjske skušnje, bistvene za to starostno obdobje, na to Mate Dolenc ne pozablja, zato sklene njihovo vsebinsko »izčrpanost« tudi konec teksta sam.

Funkcija teksta je ubeseditiv določenih bistvenih potez malomeščanskega dela mlade generacije, med katerega sodita materialno obilje in duhovni dolgčas na prvo mesto. Profil, vedno bolj spoznaven kot nekaj splošnega, že skoraj zakonitega, ne more prebiti svoje podobe, saj hote vztraja v okvirih iste vsebinske strukture, zato pa se odpirajo tehnični, ubeseditveni inovacijski postopki, ki razbijajo stereotipe. Mate Dolenc te možnosti ni izkoristil, tako da je odlika teksta ostala pravzaprav samo ena; da je pisec zastavljeno zgodbo pripeljal do konca, ki pomeni hkrati radikalen premik k novi vsebini, k nečemu onkraj znane strukture, ki se nam je zlasti v svoji vsebinski plasti razkrila v sorazmerno kratkem tekstu. Razbitje fabulativne strukture

pomeni hkrati konec ubeseditve problematike dela mlade generacije. Onkraj te Aleluja Katmandu ne more iti.

BENJAMIN GRACER, V MRAKU

Prva zbirka Benjamina Gracerja, *Igra*, je izšla leta 1972 v samozaložbi. Drugo zbirko, *V mraku*,* je založil Kulturno umetniški klub Tone Čufar z Jesenic, kar pomeni, da tudi z drugo zbirko avtor ni mogel prodreti do slovenskih knjižnih založb. Potemtakem se vsiljuje vprašanje: v čem je bistvo Gracerjeve poezije, da se ne more prebiti do knjižnih programov osrednjih založb kot ekvivalentov priznavanja estetskih vrednot že s tem, da uvrsti določen tekst v založniški program?

Gracerjeva poezija ima družbeno funkcijo, funkcijo angažiranja, buditeljstva, z odločnim odklonom od estetizma, od nekoristne poezije zunaj ideološko-humanističnih programov. Ena bistvenih lastnosti Gracerjevih tekstov je iskanje človekovega bista, človeka v določeni družbi, angažiranega v njej, avtentičnega, odprtega v ideološki projekt, njegov nosilec in uresničevalec. Gracerjev človek ni individualiziran, odprt je družbenemu kolektizmu dobe, ne polpretekle, marveč sedanje. Zbirka je razdeljena v štiri cikle: Pogovori, Nemoč, Pesmi za Špelco, Pesnik.

Prvi cikel, *Pogovori*, (očetu partizanu in mami) vzpostavlja generacijski stik starši : otroci. Na eni strani sprejemanje življenjske danosti, priznavanje utrujenosti, resignacije (starši), na drugi klic k sanjam, upor, vdanosti (otroci). Iz tega razmerja nastaja jasen program: Sen, Upor, Vdanost. Uresničevanje humanističnega človeka je po-

* Benjamin Gracer, *V mraku* (Založil kulturno umetniški klub Tone Čufar pri DPD Svoboda Jesenice 1973, Mala Čufarjeva knjižnica 7, opremil in ilustriral Roman Savinšek, str. 59).

stavljeno že v prvi cikel: toda jaz bom govoril / Pel bom / Iz vajinih sanj sem — / in tvoje srce je v meni, mati... (16) Retrospektiva, usmerjena iz sedanjega trenutka v čas osvobodilnega boja, hoče obnoviti tok uporno-humanističnih prizadevanj generacije staršev, pregledati izhodiščne temelje kot možnost inkarnacije humanističnega človeka. Hkratnost perspektive danes—nekoč zadeva ob nepremagljivo eksistencialijo — smrt. Upor, ki je nastal kot navidezni medgeneracijski konflikt, je nenadoma zadel ob nadindividualno, naddružbeno fatalnost. Sledi Vdanost, stoična nemost, navidezno priznavanje nesmisla upiranja. Zaključek cikla, Epilog, je izrazilo programski: Sizifu bodo spet naložili / tisto prekleto skalo / in nosil jo bo / z molitvijo ali kletvijo vse dotlej / dokler ne bo postal tako močan / da se bo rokoval s smrtjo. (21) Zaključek cikla napoveduje sizifovski voluntarizem vztrajanja v življenju in premagovanja smrti z bivanjem.

Drugi cikel, Nemoč, obsega dvanajst tekstov. Nadaljuje z meditacijami, kakršne je razvil že prvi del. Konflikt med vdanostjo in človekovo voljo spreminjanja, ljubeznijo in sovraštvom, uničevanjem in graditvijo, samoto in kolektivizmom, ujetostjo in odrešitvijo, človekovo angažiranostjo in neodzivnostjo sveta, biti in ne biti, bistvom in bitjo... pomenijo še vedno odziv na romantični konflikt med objektivnim in subjektivnim svetom, kakršen se je v slovenski liriki (če sežemo samo v povojno obdobje) pojavil v petdesetih letih in še prej. Izrazit Gracerjev odziv na socialna in etična vprašanja (Sreča, Pijanec), probleme lastnega bivanja v

svetu (Krik, Groza, Hamlet), problem pesniškega ustvarjanja (Pesem), človeka v moderni civilizaciji (Noč v mestu, Človeku) vzpostavlja izrazito antropocentričen, humanistično-družbeno-normativni odnos do sveta.

Tretji cikel, Pesmi za Špelco, pomeni umik v naravo (Planika), župančičevski voluntarizem (Zdravica, Molitev, Balada o dobri ženi) še izrazitejši poudarek humanističnega-etičnega človeka. V ospredju je humanistična norma: čista ljubezen med moškim in žensko, med materjo in sinom, med soljudmi, skratka, čisto iskanje iluzionistične varnosti ob negaciji objektivnega sveta. Priznavanje realitete (Ob mrtvi materi) ne pomeni resignacije, alienacije, ontološke krize, temveč ponoven beg v ljubezen do sveta in ljudi.

Četrti cikel, Pesnik, obsega tri tekste: Pesnik, Nasvet, Epilog romantični kult pesnika radikalizira: Bog je v meni, gospodje, / velik in dober, gospodje (57), poeti nismo revolucionarji. / Ljubimo: polje, morje, / rože, gore / in žene. / Verujemo in sanjamo / in smo večni Don Kihoti / še ko se zrušimo / na svoji samotni poti. (58) Zaključek zbirke ni nikakršen dvom o pesnikovem poslanstvu, ampak čisto nasprotno: zbirka V mraku hoče biti luč, kakršno je pred tridesetimi leti zapisal Oton Župančič. Zbirka zanika sleherno alienacijo. esteticizem, s svojim programsko humanističnim antropocentризmom, nezahtevnim, komunikativnim stilom, hoče v svojem času obuditi kult pesnika, glasnika humanističnega človeka, usmerjenega iz individualizma v angažirani kolektivizem. Gracerjev poizkus je epigonski in ne more tvorno vplivati na sodobno slovensko poezijo.

M. Zlobec